

La Diputació de Barcelona, a través de la Xarxa de Parcs Naturals, gestiona amb els ajuntaments dotze espais naturals d'un alt valor paisatgístic, ecològic i cultural: Parc Natural del Montseny, Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Parc del Montnegre i el Corredor, Parc del Garraf, Parc del Castell de Montesquiu, Parc d'Olèrdola, Parc del Foix, Parc de la Serralada de Marina, Parc de la Serralada Litoral, Espai Natural de les Guilleries-Savassona, Parc Agrari del Baix Llobregat i Parc de Collserola.

www.diba.cat/parcsn
www.diba.cat/parcsn/newsletter

ISBN: 978-84-9803-329-8

El Parc Natural del Montseny
Reserva de la Biosfera

La Xara i el Pau i la dona d'aigua

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Espais Naturals
Xarxa de Parcs Naturals

**Diputació
de Girona**

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Espais Naturals
Xarxa de Parcs Naturals

Aquest llibre s'ha editat especialment dins del programa **Viu el Parc del Parc Natural del Montseny**, organitzat per l'Àrea d'Espais Naturals de la Diputació de Barcelona i l'Àrea de Medi Ambient i Territori de la Diputació de Girona. Els exemplars d'aquesta edició s'han repartit entre els escolars de 5è de primària dels municipis del parc durant el període 2008-2011. D'aquest llibre s'ha fet un tiratge de 3.000 exemplars.

Primera edició
febrer de 2009

© del text
Gonçal Luna

© de les il·lustracions
Susanna Campillo

© d'aquesta edició
Diputació de Barcelona

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització prèvia per escrit dels editors, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei.

Direcció, coordinació i producció
a cura d'Editorial Mediterrània, SL
Guillem Tell, 15, entl. 1a
08006 Barcelona
Tel. 93 218 34 58
Fax 93 237 22 10
editorial@editorialmediterrania.cat
www.editorialmediterrania.cat

Disseny
Martí Abril

ISBN: 978-84-9803-329-8
DL: B-1.439-2009

Impressió
ALEU, SA
Zamora, 45, 08005 Barcelona

Imprès a Catalunya
Printed in Catalonia

Títols publicats:

1. El Parc del Garraf
La Xara i el Pau i l'àliga perdiguera
2. El Parc Natural del Montseny
La Xara i el Pau i la dona d'aigua

El Parc Natural del Montseny
Reserva de la Biosfera

La Xara i el Pau i la dona d'aigua

Text: Gonçal Luna

Il·lustracions: Susanna Campillo

**Diputació
Barcelona**

La dona d'aigua

La Xara i el Pau eren d'excursió al Parc Natural del Montseny. Al capvespre, ja cansats, mentre seguien un camí estret al pla de la Calma, la noia va recordar la llegenda de la dona d'aigua que havia llegit a la guia del parc. La història feia així:

«Al Montseny viuen uns ocells petits de ploma fosca i pit blanc que sobrevolen els torrents amunt i avall. Les nits d'estiu, aquests ocells es transformen en noies i es banyen a la claror de la lluna mentre es pentinen els cabells. Són les dones d'aigua.

El jove Capdefocs era l'hereu d'una rica masia del Montseny. Li deien així perquè tenia el pèl roig com una posta de sol. Una nit, el xicot prenia la fresca assegut al peu d'una alzina, a tocar del riu. De sobte, de darrere d'una cascada, en va sortir una noia d'aigua. Era tan maca que, de seguida, els joves es van enamorar i van acceptar de casar-se, però la noia li va posar una condició: que mai no li retragués que era una dona d'aigua. Van tenir una filla i un fill, el mas va prosperar i tots quatre van ser molt feliços.

Un capvespre, una tempesta amenaçava d'arruïnar la collita. Encara que el blat no era madur del tot, la dona va ordenar segar-lo per por que no es perdés. Però, al final, la tempesta va passar de llarg. El marit, en tornar a casa i veure el blat fet malbé va cridar, enfadat: dona d'aigua haves de ser! En un no res, la noia va desaparèixer, i l'home no la va tornar a veure mai més... Però els fills asseguraven que mentre dormien la mare els venia a pentinar i els deixava una perla...»

«Pobres nois, sense la mare», va pensar la Xara.

Era tard, i la Xara i el Pau estaven molt cansats. S'havien despistat i havien perdut el camí. Al lluny, al bell mig del pla de la Calma, van veure una masia molt gran i s'hi van dirigir. Des de la porta, un pagès de cabells vermells com una posta de sol els va fer un senyal amb les mans:

—Apa, fills, entreu a casa, que ja és hora de sopar i anar al llit.

Una nit a la masia

—És en Capdefocs! —va dir la Xara.

El Pau volia protestar, però, quan se'n va adonar, la Xara ja havia entrat a la masia darrere d'aquell home de cabell roig.

La planta baixa del mas no era gaire acollidora. Quina pudor! I és que, a banda i banda, hi havia l'estable dels bous i també les quadres per als cavalls i els muls. Eren els animals que es feien servir per treballar els camps.

En canvi, quan van pujar al primer pis per unes escales estretes, el panorama va canviar del tot: quina bona olor! A la llar de foc es rostien uns talls de xai i, en una cassola, un assortit de bolets del Montseny: pinetells i rovellons, camagroc i rossinyols, sabateres i carlets. Al voltant del foc, hi seien pastors i carboners, que s'aturaven de vegades a fer nit a la casa. També hi havia traginers, comerciants que transportaven vi o patates de la plana a la muntanya o de la muntanya a la plana. Un o altre cantava cançons i, so-

vint, les cantaven tots plegats. La Xara i el Pau els escoltaven embadalits.

Enmig del grup també hi havia un noi i una noia. Semblaven entristits. Això va acabar de convèncer la Xara, i també el Pau: el pagès havia de ser el Capdefocs de la llegenda, i aquests dos nois havien de ser els fills d'en Capdefocs i de la dona d'aigua.

Quan els tions es van haver consumit, les cançons també es van anar apagant, i tothom es va retirar a dormir. El Pau i la Xara, també.

L'endemà mirarien de treure'n l'entrellat.

Ajudeu-nos, sisplau!

A trenc d'alba, la Xara i el Pau van saltar del llit. Feia molt de fred. L'habitació del mas era enorme, molt més gran que la de casa seva, a ciutat. Feia olor de camp. Es van vestir en un tres i no res. I quan el Pau va poder trobar un mirall es va adonar que estava perfectament pentinat. A la Xara li va passar el mateix.

Quan van sortir de l'habitació, els fills de la casa ja eren al costat de la llar de foc. Quatre tions hi tornaven a cremar. El xicot es va dirigir al Pau.

—Bon dia! Us estàvem esperant —va dir el noi—. Teniu gana?

Van seure tots quatre a l'escó i es van repartir unes torrades de pa amb tomàquet i embotit del país. Aleshores, el xicot va explicar la seva història:

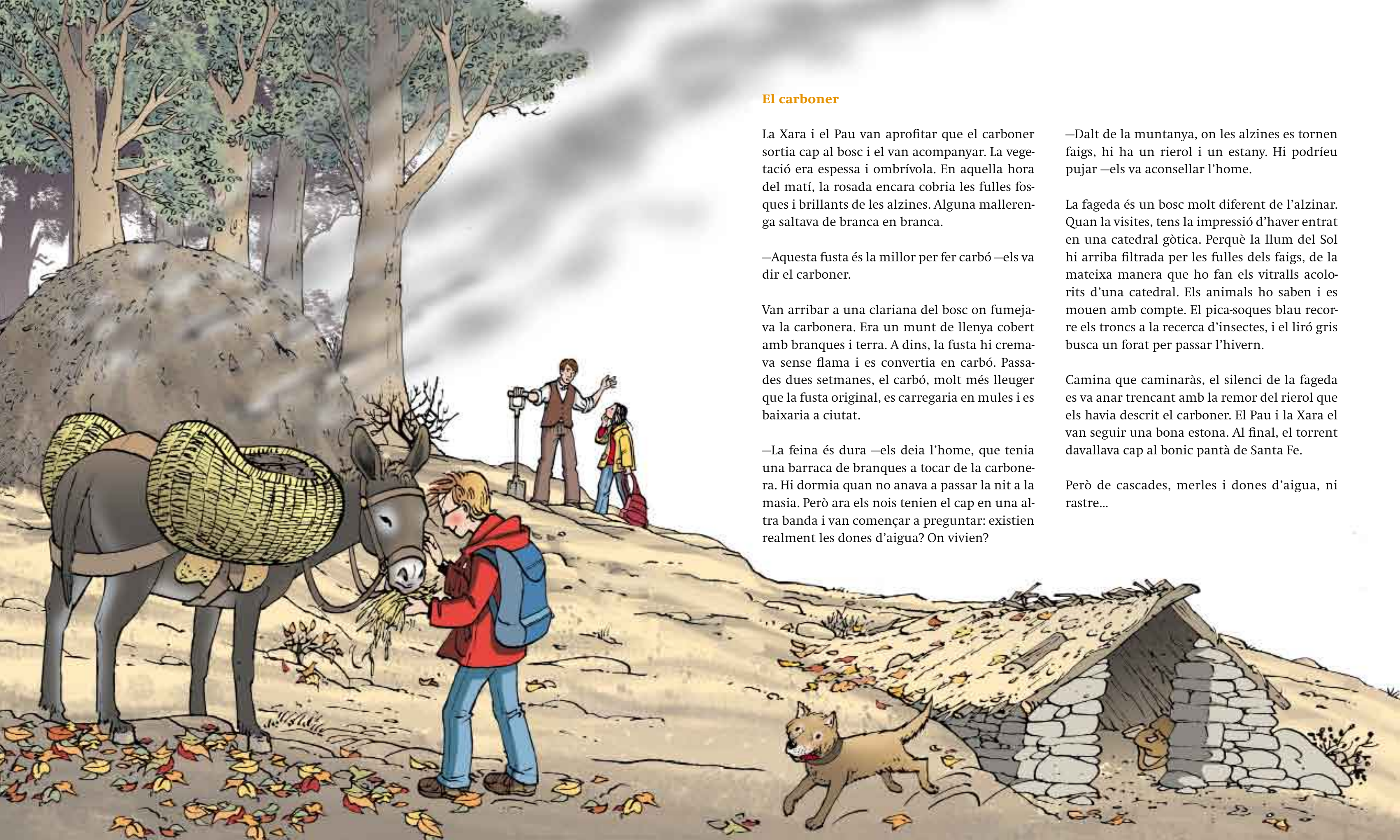
—Ahir, el pare us va confondre amb nosaltres. No és el primer cop que li passa. Des que la mare va desaparèixer està com enfollit. No ens reconeix ni a nosaltres.

El Pau i la Xara se'ls miraven entristits.

—Ara us volem demanar un favor: que busqueu la mare. Digueu-li que la trobem molt a faltar. I que el pare també. Nosaltres no sabem on trobar-la. I hem pensat que potser vosaltres, que dieu que aneu molt per la muntanya... Nosaltres no sabríem ni per on començar. Potser el carboner, que va sopar ahir a la nit amb nosaltres, us en pot donar alguna pista.

La Xara va passar el braç per les espatlles de la noia i ella li va somriure.

El carboner

La Xara i el Pau van aprofitar que el carboner sortia cap al bosc i el van acompanyar. La vegetació era espessa i ombrívola. En aquella hora del matí, la rosada encara cobria les fulles fosques i brillants de les alzines. Alguna mallerenga saltava de branca en branca.

—Aquesta fusta és la millor per fer carbó —els va dir el carboner.

Van arribar a una clariana del bosc on fumejava la carbonera. Era un munt de llenya cobert amb branques i terra. A dins, la fusta hi cremava sense flama i es convertia en carbó. Passades dues setmanes, el carbó, molt més lleuger que la fusta original, es carregaria en mules i es baixaria a ciutat.

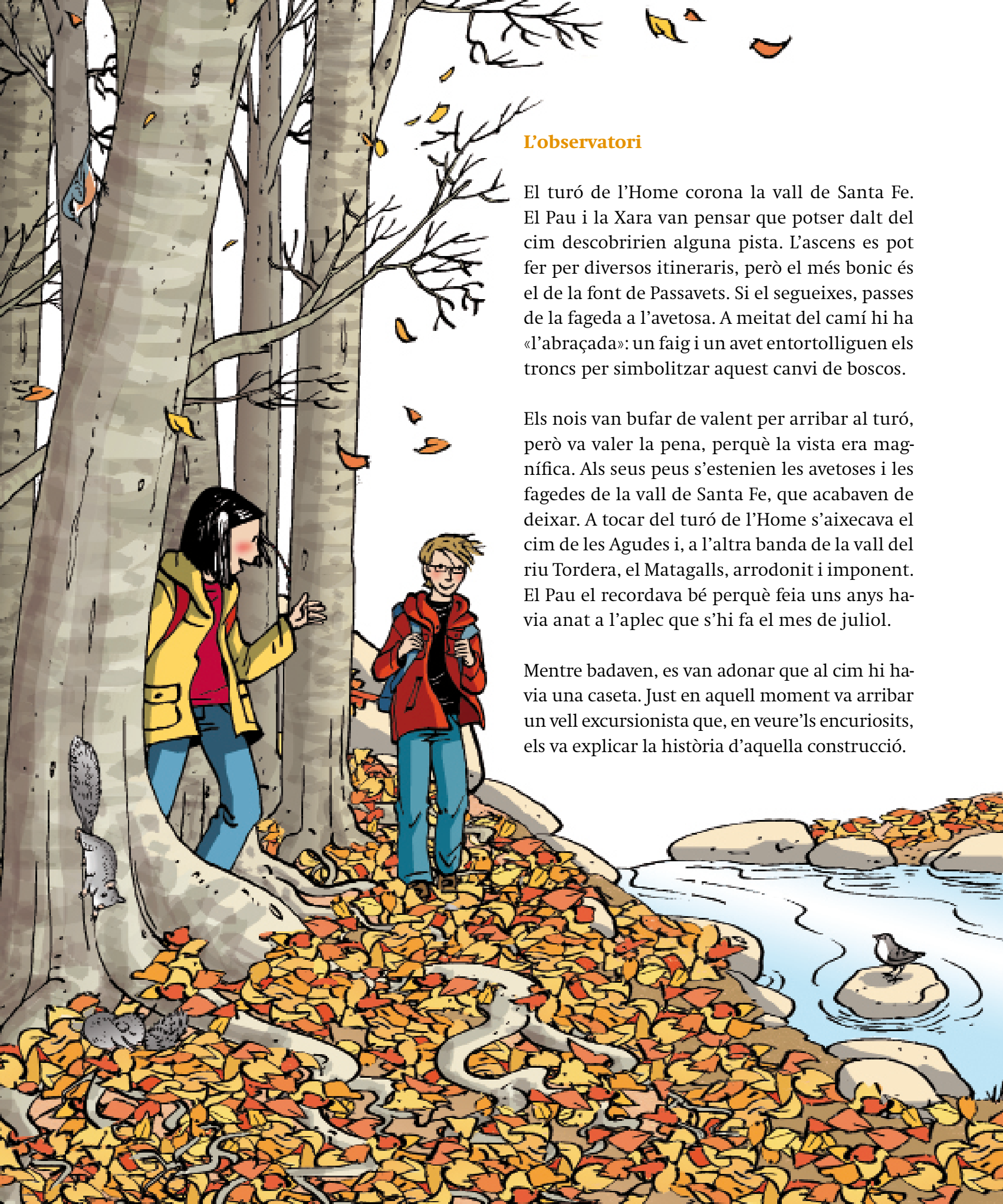
—La feina és dura —els deia l'home, que tenia una barraca de branques a tocar de la carbonera. Hi dormia quan no anava a passar la nit a la masia. Però ara els nois tenien el cap en una altra banda i van començar a preguntar: existien realment les dones d'aigua? On vivien?

—Dalt de la muntanya, on les alzines es tornen faigs, hi ha un rierol i un estany. Hi podríeu pujar —els va aconsellar l'home.

La fageda és un bosc molt diferent de l'alzinar. Quan la visites, tens la impressió d'haver entrat en una catedral gòtica. Perquè la llum del Sol hi arriba filtrada per les fulles dels faigs, de la mateixa manera que ho fan els vitralls acolorits d'una catedral. Els animals ho saben i es mouen amb compte. El pica-soques blau recorre els troncs a la recerca d'insectes, i el liró gris busca un forat per passar l'hivern.

Camina que caminaràs, el silenci de la fageda es va anar trencant amb la remor del rierol que els havia descrit el carboner. El Pau i la Xara el van seguir una bona estona. Al final, el torrent davallava cap al bonic pantà de Santa Fe.

Però de cascades, merles i dones d'aigua, ni rastre...

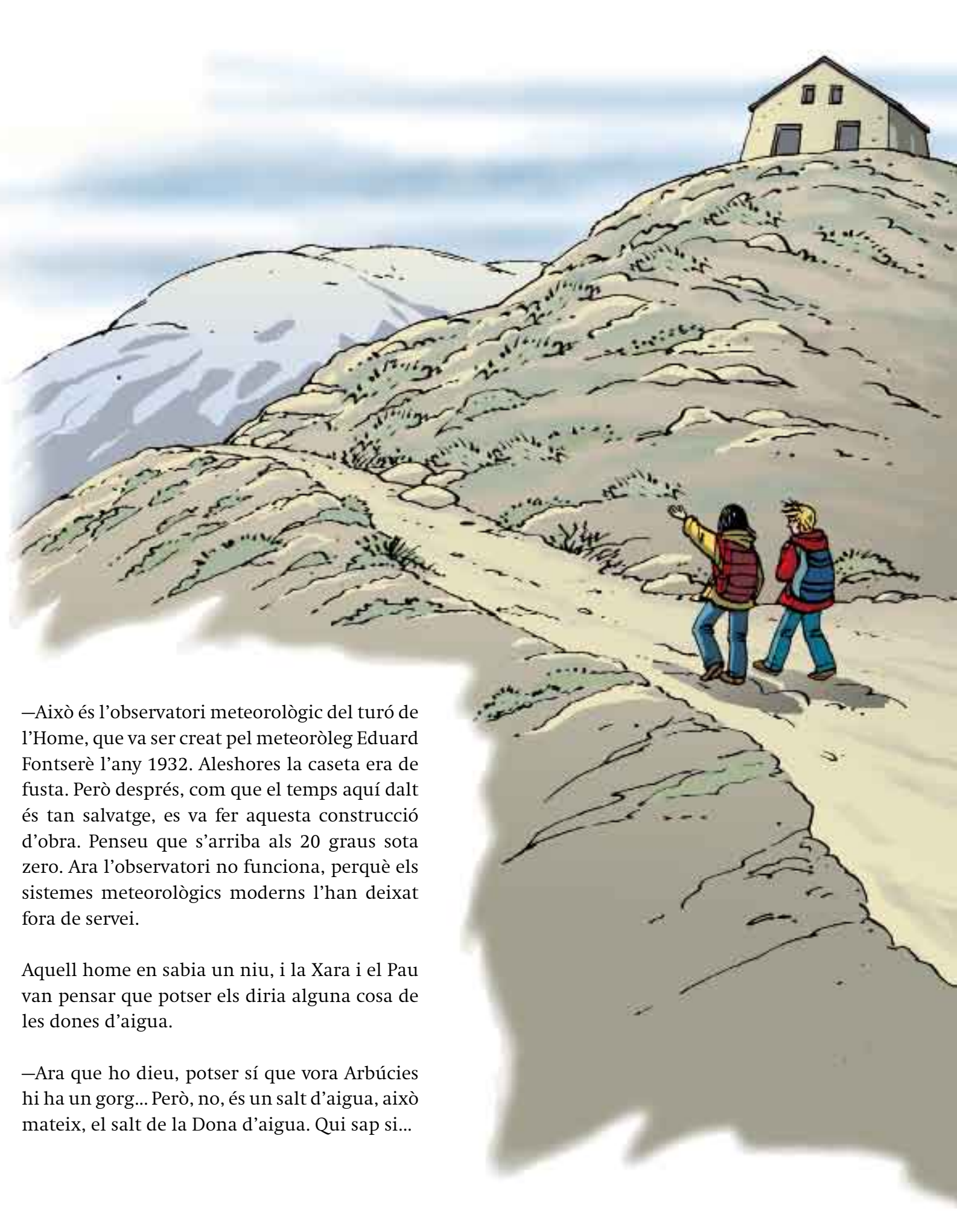

L'observatori

El turó de l'Home corona la vall de Santa Fe. El Pau i la Xara van pensar que potser dalt del cim descobririen alguna pista. L'ascens es pot fer per diversos itineraris, però el més bonic és el de la font de Passavets. Si el segueixes, passes de la fageda a l'avetosa. A meitat del camí hi ha «l'abraçada»: un faig i un avet entortolliguen els troncs per simbolitzar aquest canvi de boscos.

Els nois van bufar de valent per arribar al turó, però va valer la pena, perquè la vista era magnífica. Als seus peus s'estenien les avetoses i les fagedes de la vall de Santa Fe, que acabaven de deixar. A tocar del turó de l'Home s'aixecava el cim de les Agudes i, a l'altra banda de la vall del riu Tordera, el Matagalls, arrodonit i imponent. El Pau el recordava bé perquè feia uns anys havia anat a l'aplec que s'hi fa el mes de juliol.

Mentre badaven, es van adonar que al cim hi havia una caseta. Just en aquell moment va arribar un vell excursionista que, en veure'ls encuriosits, els va explicar la història d'aquella construcció.

—Això és l'observatori meteorològic del turó de l'Home, que va ser creat pel meteoròleg Eduard Fontserè l'any 1932. Aleshores la caseta era de fusta. Però després, com que el temps aquí dalt és tan salvatge, es va fer aquesta construcció d'obra. Penseu que s'arriba als 20 graus sota zero. Ara l'observatori no funciona, perquè els sistemes meteorològics moderns l'han deixat fora de servei.

Aquell home en sabia un niu, i la Xara i el Pau van pensar que potser els diria alguna cosa de les dones d'aigua.

—Ara que ho dieu, potser sí que vora Arbúcies hi ha un gorg... Però, no, és un salt d'aigua, això mateix, el salt de la Dona d'aigua. Qui sap si...

El castell gòtic

Aquesta vegada, els nois estaven segurs que anaven pel bon camí. L'excursionista devia tenir raó. Aquell lloc, el salt de la Dona d'aigua, no es podia dir així per casualitat. De manera que van enfilem cap a Arbúcies amb l'esperança que algú els pogués indicar com arribar al salt.

Quan eren prop d'Arbúcies van veure, al lluny, les ruïnes del castell de Montsoriu, una fortalesa medieval que vigilava el pas d'aquells que gosaven aventurar-se per les terres baixes del Montseny amb intencions bèl·liques. El Pau, emocionat, s'hi va voler apropar.

A Montsoriu van trobar un grup d'arqueòlegs que feien excavacions per tal de conèixer una mica millor la història del castell i entendre com vivien els seus estadants. I és que el castell de Montsoriu té més de 1.000 anys! El Pau estava molt interessat en les qüestions medievals i va animar la Xara a acostar-s'hi, també.

—El Montseny és ple de monuments —els va dir una arqueòloga—: hi ha dòlmens, poblats ibèrics, ermites, masies. Però un dels més destacats és Montsoriu, el castell gòtic més important de Catalunya. Jo me'l conec molt bé, perquè sóc d'aquí mateix, d'Arbúcies, i de petita ja hi venia amb l'avi.

Quan van sentir això, el Pau i la Xara li van preguntar de seguida:

—Ets d'Arbúcies? Tu saps com podem arribar al salt de la Dona d'aigua?

—I tant! És molt fàcil. Però aneu amb compte! Diu que hi ha uns ocells foscos de pit blanc que es converteixen en noies —va riure—; no em feu cas. Ara ric, però quan era petita hi anava sovint, i diria que alguna vegada...

El salt de la Dona

No van trigar gaire a arribar al salt. Era un petit torrent, que davallava vertical encaixat entre uns rocs grossos. La Xara i el Pau s'hi van acostar amb respecte.

De sobte, un ocell fosc amb el pit blanc, que batia les ales a molta velocitat, es va amagar darrere del salt d'aigua. Hi van clavar els ulls durant una bona estona. Però el que els va treure de la concentració va ser una veu bonica de noia, que cantava aquesta cançó:

«Si l'aigua és plata, la mia amor, / la mia amor, menina, / la mia amor, / no pas mon cor, menina, / no pas mon cor, / que tot és or.»

«És ella, segur, la dona d'aigua», va decidir la Xara, i sense pensar-s'ho dues vegades li va dir:

—Dona d'aigua! Escolta'ns! Jo sé que tens bon cor. Però els teus fills estan tristos perquè no ets amb ells. Potser el teu company et va retreure un dia que eres una dona d'aigua. Però segur que no ho volia fer. I els teus fills encara et diuen mare...

Quan va haver sentit això, la noia d'aigua va deixar de cantar, i per les galtes li van regalar un parell de llàgrimes. Tot seguit va desaparèixer.

El Pau i la Xara s'hi van apropar. No van entendre de cap manera per on havia marxat la noia. Però, al fons del torrent, hi van trobar dues perles molt boniques, blanques com una llàgrima. La Xara les va agafar.

Van seure a mirar-se-les al peu d'una alzina. Estaven tan cansats que es van adormir. Quan es van despertar, ja era capvespre. El Sol s'havia amagat i gairebé no s'hi veien. Van mirar al seu voltant. L'aigua del torrent seguia cantant.

Posta de sol al Montseny

Un cert capvespre, el jove hereu d'una masia rica del Montseny s'estava al portal de la casa, potser esperant algú que mai no tornaria.

El sol era a punt de pondre's a l'horitzó, i el color del cel feia joc amb els cabells de l'home. Però ell no veia res, perquè sempre tenia la mirada perduda.

Llavors, la figura d'una jove bonica va aparèixer pel camí. I, per primer cop en molt de temps, l'home va veure allò que esperava. I a l'instant va recuperar la raó i la felicitat.

Darrere d'ell, un noi i una noia van arrencar a córrer des de la masia i cridaven:

—Mare!, mare!

Mentrestant, dos xicots de ciutat que tenien la impressió d'haver conegut tot de personatges estranys, la Xara i el Pau, feien el viatge de tornada a casa, amb tren, des del Parc Natural del Montseny. En un moment del viatge, la noia es va ficar la mà a la butxaca i hi va trobar dues perles de la forma i la mida d'una llàgrima. Va pensar que eren molt boniques i que se'n faria unes arracades.